NIEUWSBRIEF EVANGELIE LEVENSNABIJ
www.evangelielevensnabij.be

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

- Driemaandelijks contactblad 36ste jaargang nr. 3 (juli – augustus – september 2024)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactieverantwoordelijke: Bart Pieters, Begijnhof 34, 8500 Kortrijk.
bart.pieters@skynet.be - 056 21 47 12
- Website: www.evangelielevensnabij.be

--- INHOUD ---

Blz. 2	Redactioneel
Blz. 3	Waarom Don Bosco Buizingen straffen
Blz. 5	Onze omgang met extreemrechts
Blz. 7	Woorden voor het onzegbare deel 1
Blz. 10	Klein verhaal
Blz. 12	De joden in het vierde evangelie
Blz. 15	Hoop op vrede. Ook voor Oekraïne
Blz. 18	Tegenmacht
Blz. 19	Marcus versus Titus
Blz. 21	Christenzijn in Libanon
Blz. 22	God – gedachten en mijmeringen
Blz. 26	Klimaatontwrichting und kein Ende
Blz. 28	Rustpunt: Franciscaanse zegenbede

In de kijker ....

Pag 7: Woorden voor het onzegbare - afl. 1

Lees op onze website www.evangelielevensnabij.be: lokale verkiezingen en van Trump tot Lourdes (dat mag dan verdwijnen onderaan het Rustpunt waar het nu wat knullig werd aan toegevoegd)…

BEZIELD VERBAND

1. Redactioneel

De paus en de paus is twee

Het was voor de eerste keer in mijn leven dat ik een encycliek las: Laudato Si, in 2015. Ik had het vroeger wel al geprobeerd. Maar ze leken me toen zo wereldvreemd dat ik het al vlug had opgegeven. Vijf jaar later was het weer raak: met Fratelli tutti, over broederlijkheid en sociale vriendschap. Ik las ze alle twee geboeid. Hier kwam het leven van mensen ter sprake. Dit ging over geschonden mensen en over geschonden mensenrechten, pandemieën en rampen door mensen veroorzaakt. Maar evenzeer over het evangelie: hier niet als citaatjes, uit de context gerukt om een pauselijke ordonnantie te illustreren, maar als goed nieuws voor de armen, goed nieuws ook voor ons gemeenschappelijk huis, deze gekwetste aarde.

Ik was niet de enige die dat vond. Deze twee brieven hielpen ons verstaan wat voor een ander soort paus Franciscus wel was. Niet zoals de doorsnee media hem afschilderen – radio, tv, dag-, weekbladen en sociale media –. Voor hen is de zorg voor mens en aarde niet sensationeel, niet sexy genoeg. Hun aandachtspunten liggen elders.

In het evangelie en bij Jezus van Nazareth ging het erom dat mensen leven hebben, en wel in overvloed. Vandaar zijn Bergrede, vandaar de werken van barmhartigheid van Matteüs 25, vandaar zijn levenspraktijk. Jezus was helend en mededogend nabij mensen die ziek, uitgesloten, hongerig en gemarginaliseerd waren. Zo doet mijn Vader ook, zei hij. En hij gaf zijn volgelingen de opdracht om op hun beurt hetzelfde te doen en om deze geest, Gods Geest, over heel de aarde te verspreiden: ‘Ga en maak leerlingen onder alle volken’.

Dit was dan ook onze bedoeling, vijfendertig jaar geleden, toen we Evangelisatie Levensnabij opstartten. We droomden van een kerk die niet zichzelf in het middelpunt plaatst, maar het leven van de mensen. We stelden een visietekst op rond drie grondlijnen: 1. Vertrekken vanuit het leven van de mensen. 2. Kleine groepen stimuleren. 3. In de bedding van de grote gemeenschap. Deze tekst was bedoeld, niet voor een groepje geïnteresseerden, maar voor de hele kerk. We vreesden immers dat ‘de nieuwe evangelisatie’ waar toen sprake van was, ‘oude wijn in nieuwe zakken’ zou worden, een inscherpen van de katholieke leer, maar dan in een meer modern kleedje. En dat terwijl het werk van wie zich christenen noemen er voornamelijk in bestaat, om blijde boodschap te zijn voor hun naasten die het moeilijk hebben, dichtbij en veraf,

Daarin heeft de paus een rol te spelen. Hij is er niet om bejubeld te worden. Ook niet om kerkelijke knopen door te hakken: dat hij dit maar overlaat aan het plaatselijk beleid. Maar om het evangelie te brengen aan de mensen. Aan de rijken, de machtigen en zelfs de middenklasse: dat ze zich moeten bekeren. En aan de kleinen: dat ze geliefd en gerespecteerd zijn door God, via hun medemensen. Zo hebben zijn tijdgenoten het toch ervaren in Jezus, die mens bij uitstek.

Het is dan ook wat we van dit bezoek van paus Franciscus verwachten: dat hij ons ertoe beweegt om onze zorg voor de aarde en voor onze arm gemaakte medemensen concreet te maken. Deze zorg is meer dan ooit dringend. De klimaatverandering hangt als een zwaard van Damocles boven onze hoofden. Wrede oorlogen verwoesten de levens van honderdduizenden. Hier bij ons sluiten welstellende

‘christenen’ (wijzelf?) hun ogen voor asielzoekers en voor mensen in armoede en eenzaamheid.
Wordt het bezoek van Franciscus voor onszelf en voor onze plaatselijke kerk een krachtige stimulans om het evangelie gestalte te geven, dan zullen we het geslaagd mogen noemen. Dat op vrijdagavond in Leuven vluchtelingen centraal staan, en op zaterdagnamiddag in Louvain-la-Neuve de klimaatverandering, ook in haar sociale dimensie, vormt wellicht een uitstekende aanzet. Zijn reis naar het moslimland Indonesië begin september 2024 werd daar alvast ervaren als een stevig pleidooi voor tolerantie.

(Rob, in overleg met Marcel Cloet)

2. Waarom Don Bosco Buizingen “straffen”?

Op 20 maart laatstleden heeft het Vicariaat van Vlaams Brabant een communiqué gepubliceerd om te laten weten dat de parochie Don Bosco van Buizingen niet meer het recht had op deze kwalificatie maar een “zelfstandige geloofsgemeenschap” werd. We verstaan wel degelijk dat het accent ligt op “zelfstandige”, niet op het feit dat een “parochie” een “gemeenschap” wordt.

“Na uitgebreid overleg tijdens verschillende ontmoetingen in het afgelopen anderhalf jaar heeft het vicariaat Vlaams-Brabant & Mechelen (onderdeel van het aartsbisdom Mechelen-Brussel), samen met de parochieploeg van Don Bosco Buizingen vastgesteld dat er grote verschillen blijven bestaan, voornamelijk in de visie op het vieren en voorgaan van de sacramenten.”

Zoals een zeker aantal onder u, kennen wij vrij goed de parochie van Buizingen en haar manier van functioneren door haar geregeld te bezoeken of door er vrienden te kennen. Daar is het dat we warm onthaald werden in september 2014 voor de grote Europese ontmoeting van de basisgemeenschappen en de locaties leenden zich uitstekend voor onze gewone manier van vieren en deelnemen. Sedert 15 jaar en het vertrek met pensioen van haar pastoor Rik Devillé, functioneert deze gemeenschap in een democratische en participatieve gestalte: het is een echte parochie, met alle diensten die dat inhoudt, maar die veraf staat van alleen maar een cultusplaats te zijn, doordat ze haar lokalen beschikbaar stelt voor heel wat andere activiteiten en ploegen met verantwoordelijkheid. De tekst van het communiqué spreekt niet over deze andere dimensies en stelt deze evident zeer positieve aspecten niet in het licht. Het concentreert zich op “de grote verschillen in de visie op het vieren en voorgaan van de sacramenten”… Want deze parochie functioneert zonder priester, inbegrepen voor de vieringen en zelfs voor de eucharistie… (2)

De zaak werd matig gemediatiseerd, in het bijzonder door drie artikels van de krant Dimanche van de hand van Christophe Herinckx die vrij goed de situatie beschrijft. Maar zodra hij komt bij de analyse, onderstreept hij dat “verschillende essentiële dimensies van het geloof afwezig zijn in de viering”, in die mate dat hij zich zelfs afvraagt “waarin de parochiale bijeenkomst van Buizingen gelooft”. Hij erkent weliswaar dat “de rol van de priester en de draagwijdte van zijn wijding vandaag min of meer fundamenteel in vraag gesteld worden”, maar stelt als enig antwoord het argument van de sacramentele “geldigheid” die enkel verzekerd wordt door de aanwezigheid van de priester. Dit is een theologie die we vandaag niet meer kunnen begrijpen, onder meer omdat ze steunt op een zogezegde “ontologische”

verandering van de priester door de wijding. Die schenkt hem, door magie, een “macht” – om te handelen in persona Christi – een macht, waarover leken niet kunnen beschikken. Wij kunnen niet meer aanvaarden dat de priester een “andere Christus” is, anders en beter dan wij het zijn door ons doopsel.

Daarenboven doet de verdachtmaking, uitgedrukt in de zin over de inhoud van het geloof van de geviseerde personen, ons vragen stellen: want die gaat uit van een extreem gesloten en zelfs zeer arme opvatting van de eucharistie, en van de sacramenten in het algemeen. Zou de “waarheid van het geloof” zich niet kunnen uiten op zeer verscheiden wijzen, naargelang de tijdperken en de culturen en zou ze aldus niet rijker en mooier bevonden worden? Bij wijze van voorbeeld en om het kort te houden: al lang heeft men aanvaard dat onze Latijnse eucharistische gebeden zich erg toespitsen op de consecratiewoorden, in vergelijking met de oude oosterse dankgebeden die zich meer richten op de epiclesen (gericht op de Geest). Meer zelfs: men vergeet dat voor heel de oude traditie het ‘Lichaam van Christus’, zijn reëel lichaam, de Kerk is – het zijn de christenen – en dat het eucharistisch brood en wijn daarvan het ‘mystiek lichaam’ zijn? Het zijn de disputen van de 12de en 13de eeuw die deze betekenissen hebben omgedraaid, door aan deze laatste een reëel en zelfs ‘materieel’ karakter toe te kennen…

Deze discussies over de absolute noodzaak van de priester voor de sacramenten en in het bijzonder voor de eucharistie, zijn natuurlijk niet nieuw! Men zal zich het dispuut herinneren dat volgde op het document van de Nederlandse dominicanen Kerk en ambt in 2007: zij pleitten ervoor dat de Kerk in de toekomst leden van de gemeenschap zou toelaten om voor te gaan in de vieringen en dat zelfs de gemeenschappen initiatieven in die zin zouden nemen. Wij hebben toen de uitleg van een van de auteurs, André Lascaris, gepubliceerd, alsook de commentaren van Gérard Fourez, Ignace Berten en Paul Tihon. En het jaar voordien had Hors-les-Murs reeds zijn Algemene Vergadering gewijd aan deze kwestie, met de zeer gewaardeerde deelname van Ignace. De kritische analyses van de theologen van toen verdienen nog altijd de aandacht (3).

Men zal zich ook “de excommunicatie” herinneren van Gert en Martha Heizer van Innsbruck in 2014 (die aan de oorsprong stonden van We-Are-Chuch in 1995) om de eucharistie gevierd te hebben zonder priester. De maatregel had een algemene verontwaardiging opgewekt, maar ze was vooral een nieuwe gelegenheid geweest om hierover na te denken en te debatteren.

We moeten wel erkennen dat men geen duimbreed vooruitgang heeft geboekt, en misschien zelfs dat de schrik het meer en meer haalt op bevragingen die te radicaal beschouwd worden, ja zelfs op het risico van afscheidingen of van schisma’s: de overheid heeft er dus voor gekozen om “het kerkelijk experiment” van Buizingen dat totnogtoe geduld werd, niet langer te laten doorgaan. Maar ze blijft bereid om de dialoog verder te zetten.

Het is moeilijk om niet de band te leggen met de huidige controverse nadat paus Franciscus een krachtig “neen” heeft gezegd aan het diaconaat van vrouwen, bijna even beslist als dat van Johannes-Paulus II aan hun priesterwijding in 1994… Als men weet dat het een vrouw is die de gemeenschap voorgaat en dat dikwijls doet in de viering te Buizingen…

Dag op dag 10 jaar geleden schreef de initiatiefnemer van het fameuze referendum van 1995:
“In deze context kan ik alleen maar denken aan een parabel van Jezus:
In die tijd kwamen de farizeeën bij Jezus aanzetten en vroegen hem ‘Rabbi! Deze vrouw heeft onwettig

de eucharistie gevierd zonder priester. Wij hebben een oude wet en volgens deze wet, mogen enkel mannen priester gewijd worden om de eucharistie op te dragen. Daarom verdient ze een zware straf. Hoe staat u daar tegenover?' De farizeeën wilden hem op de proef stellen.
Jezus antwoordde met een parabel: 'In een land hebben de leiders een wet aangenomen die vrouwen verbiedt de zieken te helpen. Sinds lang beklaagden de mensen zich erover dat deze wet onrechtvaardig was en de mensenrechten schond, maar de leiders bleven doof en herbevestigden de wet, zeggend dat deze wet van kracht zou zijn voor gans de eeuwigheid. Toen was er een vrouw die dit onrecht niet langer kon verdragen en die begon zieken te helpen, wel wetend dat ze de wet overtrad. Dus vraag ik u nu: Wie draagt de grootste verantwoordelijkheid? Deze vrouw, of de leiders die zich vasthouden aan een onrechtvaardige en onmenselijke wet?'
Daarop zwegen de farizeeën en gingen heen met gebogen hoofd."
Thomas Plankensteiner, in Tiroler Tageszeitung, 30 mei 2014

Pierre Collet

---

(1) Vertaling van Pourquoi "punir" Don Bosco à Buizingen?, Bulletin PAVÉS n° 79
(2) (Nvdr) Op 26 maart publiceerde het vicariaat een rechtzetting op een artikel in De Standaard: "Door de werking te laten evolueren van parochie naar zelfstandige geloofsgemeenschap, krijgt ze ruimte om haar activiteiten verder te zetten, zoals andere bewegingen of organisaties in de kerk."
(3) https://paves-reseau.be/revue.php?id=762 en https://paves-reseau.be/revue.php?id=255

3. Onze omgang met extreemrechts

Een stevige analyse van extreemrechts lees je in ons vorige nummer onder de titel 'De strijd om de ideeën'. Het is een interview met cultuurwetenschapper Ico Maly, dat we mochten overnemen uit 'De Gazet' van de Unie der Zorgelozen, januari-februari-maart 2024, www.uniederzorgelozen.be.

Het is duidelijk: extreemrechts is in opmars. En dat niet alleen in eigen land. We mogen op 13 oktober een doorbraak verwachten van Vlaams Belang, ook op het platteland. In het Duitse Thüringen en Saksen scheert AfD hoge toppen. En hoe zullen Donald Trump en Victor Orban het ervan afbrengen?

Maar er is ook die persoonlijke vraag: hoe ga jij ermee om? Hoe reageer je bijvoorbeeld als iemand tegen jou of in je gezelschap extreemrechtse praat verkoopt? Ik put inspiratie uit het boek en het artikel van de Nederlandse historicus en journalist Marijn Kruk (1).

In zijn artikel heeft hij het specifiek over ondergangsdenken: over wie migratie, islam en woke zien als tekenen van nationaal verval en culturele decadentie. Hier komt ook het christendom om het hoekje kijken. Conservatieve christenen en radicaal-rechtse commentatoren zagen in de openingsceremonie van de Olympische Spelen in Parijs op 26 juli 2024 een poging om het Westen met haar geschiedenis, tradities, gebruiken, normen en waarden te ondermijnen. Ze zagen dat in heel die ceremonie, met als hoogtepunt – volgens hen dieptepunt – het tableauvivant met dragqueens, dat ze interpreteerden als een persiflage van het Laatste Avondmaal van Leonard Da Vinci.

De organisatie en kunsthistorici zeiden echter dat het tableau verwees naar Griekse goden. Zelf moest ik onmiddellijk denken aan de foto van Elisabeth Ohlson, 'Communie (Laatste Avondmaal)'. Hij staat

afgedrukt in het heerlijke boek van Peter Schmidt, ‘In de handen van mensen. 2000 jaar Christus in kunst en cultuur’, Davidsfonds/Leuven, Halewijn, 2000, op blz. 252. Jezus draagt er hoge hakken. Het onderschrift hierbij luidt: “Het beeld maakt deel uit van de ontroerende fotoreeks Ecce homo, die in de kathedraal van Uppsala en in verschillende steden tentoongesteld werd. Ik laat de kunstenares zelf erover aan het woord: *‘Dit is een hulde – om het onrecht goed te maken dat gepleegd werd tegenover hen over wie een aantal mensen zich schamen, helemaal onderaan de seksuele hiërarchie. Jezus heeft vele maaltijden gedeeld met mensen die onaanvaardbaar waren. Voor mij was Jezus een rebel die aan de zijde durfde zitten van de kwetsbaren.*
Schoenen…!? Iemands lijden dragen is in zijn schoenen gaan staan.’”

Marijn Kruk zag in de openingsceremonie Franse elegantie, durf en een scheutje verlichting. In de reacties ertegen herkende hij de angst die zit onder de culturalistisch-illiberale (2) contrarevolutie die het Westen in de greep heeft en die radicaalrechts op tal van plekken in het centrum van de macht heeft geplaatst – om te beginnen in Nederland. Het schema is steeds hetzelfde: progressieve elites hebben geen oog voor de eigen cultuur, tradities en religie.
Het volstaat niet om die angst als irrationeel of ongefundeerd af te doen. Want dan begrijpt men niet waar angst over gaat. Kruk vergelijkt het met de angst voor een muis. Die is als zodanig niet gevaarlijk, maar dat maakt de angst die sommige mensen ervoor hebben niet minder echt. Het is wel dát wat je krijgt, wanneer je de wereld louter ziet in culturalistisch-identitaire termen. En dat zijn we als samenleving de afgelopen decennia in toenemende mate gaan doen.

Daarmee maakt het Westen zich kwetsbaar voor indringers die wél staan op hun eigen cultuur en tradities, in casu moslims. Het veelgehoorde commentaar dat de organisatoren van de olympische openingsceremonie de islam niet zouden durven te beledigen, is in dat opzicht veelzeggend en tekent zowel de vrees als de heimelijke bewondering die deze cultuurcritici hebben voor de islam als zogenoemd zelfbewuste cultuur.

Spreek dit soort denken niet tegen, drukt Kruk ons op het hart, door te zeggen dat het allemaal wel meevalt. Want dan blijf je binnen datzelfde identitaire schema. Maar maak van de muis weer een muis. Laat de ondergangsdenkers het debat niet bepalen. Kies een eigen verhaal. Kom met een eigen toekomstvisioen, hoopvol en optimistisch. Iemand die vastzit in doemdenken, verongelijktheid en misplaatst slachtofferschap ga je toch niet redden. Tegenspreken is ondoenlijk. Wél is het goed om die ondergangsprofeten te zien voor wat ze zijn. Niet zozeer gevaarlijk, als wel een beetje sneu, zo besluit Marijn Kruk zijn artikel.

‘Een beetje sneu’ – ‘jammer voor die arme stakkers’ – lijkt me te veel op de ‘deplorables’ van Hillary Clinton. Mensen met wie je het oneens bent schilder je niet af als triestigaards. Je kan perfect opkomen voor je eigen waarden, zonder de ander te minachten. Wél: kom met een eigen verhaal en toekomstvisioen. Toegepast op het christelijke: met Evangelie Levensnabij hebben we een geloof proberen gestalte te geven dat in hoge mate gevoelig is voor de materiële, psychische en geestelijke noden van onze medemensen. Dit in tegenstelling tot een wereldvreemde religiositeit die op de eerste plaats bekommerd is om het eigen (ziele-)heil.

Tegenover uiterst-rechts komt het er nu op aan, niet om in discussie te treden wie er wel of niet gelijk heeft, maar om gemeenschappen van gelovigen op te bouwen die ‘mensen vrijmaakt van al wat hen

kleinhoudt en verslaaft, mensen tot volheid van leven brengt' (uit onze visietekst van 1987). Niet enkel jouw verhaal brengen, maar vooral het onvermoeibaar trachten in de praktijk te brengen. Moedig voortdoen en, indien gevraagd, vertellen hoe je samen met anderen opkomt voor de realisatie van het visioen: dat is het beste antwoord aan mensen die een cultureel christendom aanhangen waarin de sociale en ecologische component ontbreekt.

Misschien kunnen we ons laten inspireren door imam Adam Kelwick?
In de nacht van zaterdag 3 augustus braken voor zijn moskee – de oudste van Engeland – hevige rellen uit. Hij vertelt hoe hij de spanning doorbrak door hamburgers en chips uit te delen onder de (extreemrechtse) herrieschoppers. 'Die wisten niet wat hen overkwam. Een van hen stapte op mij af. Ik begon op hem in te praten. Ik zei dat ik zijn frustratie begreep. Dat we dezelfde zorgen delen, over onze familie, onze toekomst. Zijn frustratie smolt weg. Ik zag de dingen kantelen in zijn hoofd. Toen pakte hij me vast en omhelsde me.' (3)

(Rob)

(1) Marijn Kruk, 'Opstand. De populistische revolte en de strijd om de ziel van het Westen', Prometheus, 2024; 'Conservatieve ondergangsdenkers tegenspreken? Niet doen', De Standaard, 3-4 augustus 2024, blz. 56

(2) - illiberaal betekent: het beperken van individuele vrijheid en rechten

- culturalistisch: mensen zien en aanspreken als vertegenwoordigers van hun nationale of etnische cultuur, of religie

- identitair: de identitaire beweging is een pan-Europese ideologische protestbeweging die pleit voor het behoud van de nationale identiteit van ieder land binnen de nationale grenzen

(3) Ine Renson, "Dit is de schok die Groot-Brittannië nodig had", De Standaard 10 augustus 2024, blz. 9

4. Woorden voor het onzegbare deel 1: Kees Kok over de tweede taal bij Oosterhuis

Cornelis Kok (1948) studeerde theologie aan de toenmalige Katholieke Theologische Hogeschool van Amsterdam. In 1980 studeerde hij af op 'Liturgie tussen wal en schip. Over de officieel-kerkelijke liturgievernieuwing na Vaticanum II'. Direct daarna kwam hij in dienst bij Stichting Leerhuis & Liturgie, eerst als studiesecretaris, vanaf 2002 als directeur. Kees Kok is lid van het liturgisch team van de Studentenekklesia en was tot 1995 redacteur van Werkschrift en sindsdien van Roodkoper en de Maandbrief voor Leerhuis & Liturgie. Hij is getrouwd en heeft drie volwassen zonen.

Op 4 mei 2024 sprak hij in Leuven 'Woorden voor het onzegbare' uit, dat wij hier in drie afleveringen publiceren. Geïnspireerd door Huub Oosterhuis en hoogst inspirerend voor wie gelooft in levensnabije liturgie.

Twee talen

In een essay over 'de tweede taal' schreef Huub Oosterhuis in 1968:

'Er zijn twee talen in de taal. Er is een taal van termen, een gesloten geheel van afgesproken uitdrukkingen. Taal van abstraheren en reduceren. Taal van afdoende oplossingen en ondubbelzinnige antwoorden. (...) Er is een tweede taal, diep onder de eerste, als een veel oudere aardlaag, of wijd om de eerste heen; "tweede" in aandacht en waardering; en ook weerlozer en bescheidener dan de eerste. De taal van wat eigenlijk niet te zeggen is. Een taal die zich niet opdringt, maar wel spreekt met gezag. In de ruimte van de tweede taal wordt het tekort van de woorden ervaren. Het meeste kan niet gezegd. Bidden, getuigen, geloofstaal, mensen noemen en verbeelden, is horten en stoten, onzekerder worden

bij ieder woord en liever zwijgen. Maar zwijgen is ook niet vol te houden, je wilt toch weer verder, horen en gehoor vinden.’ (In het voorbijgaan, 1968, blz. 236-244)

In zijn prekenboek Deze geboren vreemdeling, uit 2004 lezen we:
‘Is God onzegbaar, onuitsprekelijk? Er is veel religieuze geheimtaal en godsdienstig jargon dat die indruk wekt. God is een mysterie – áls hij bestaat, dan aan gene zijde van alle talen. Woorden schieten tekort om zijn diepte te peilen – je kunt het niet zeggen, zwijgen is beter. Mystieke dichters van alle wereldgodsdiensten hebben ons dat geleerd. Het lijkt me zuiver gevoeld en gedacht: als God bestaat, is hij groter dan het bereik van onze taal – en groter dan ons hart’ (o.c. blz. 68).

Over de onuitsprekelijkheid, de onzegbaarheid van God schreef Oosterhuis het ‘mystieke’ Lied van Gij en ik – (ik heb nog niet kunnen achterhalen wanneer dat was, maar ik vermoed rondom de eeuwwisseling).

Mijn God, ik weet niet wie Gij zijt maar wel dat Gij niet zijt een god naar mensentrant.	*Niet de god van filosofen, maar van* *Abraham, Isaäk en Jakob* *(Pascal)*
Ondenkbaar beeldloos Gij, niet-Gij als gij en ik in mensentaal – toch ik en gij.	*‘god’ is: relatie (Buber Ich und du)*
Gezegend Gij wiens wezen is dat ik U niet doorgronden kan en Gij mij wel.	*Gij peilt mijn hart* *Ik weet niets van U (Psalm 139)*
Die zo zijt dat geen naam U past en alle licht een verre schijn goud klatergoud.	*Jij die voor alle namen wijkt*
En alles niets. Een stameling van stomheid zijt Gij in mijn mond als ik U zing.	*Buiten U is niets, is alles niets*
Maar niets of alles, eeuwig nu zijn onvervreemdbaar Gij in mij en ik in U.	

‘En toch’,
zo vervolgt Huub zijn betoog in 2004, ‘En toch is er veel over God te zeggen. Wie de bijbel voor zijn of haar denken over God tot uitgangspunt neemt, hoeft niet om woorden verlegen te zitten. In de bijbelse verhalen en liederen is God groter dan mensentaal en mensenhart. Maar wie God is en niet is, hoe hij God is en hoe en waar je hem op het spoor komt, dat wordt in dat boek luidkeels en openlijk uitgesproken, en alle maatschappelijke, politieke gevolgen daarvan worden duidelijk gearticuleerd. In beelden en gelijkenissen. Niet in definities. Definities sluiten elkaar uit, beelden en gelijkenissen omarmen elkaar. In de beeldspraak van de psalmen wordt God in één adem licht en rots genoemd – hij is zo wijd en zwaarwegend en licht als licht, hij is zo standvastig, zo trouw als een rots. Op dezelfde “poëtische wijze” spreken de bijbelse verhalen over God als vriend en vader, over zijn handen en zijn schoot en zijn aangezicht’ (ib.).
In de jaren zestig werden Oosterhuis’ teksten vooral gevoed door de grote katholieke liturgische traditie. Die periode vinden we gedocumenteerd in zijn eerste twee publicaties: Bid om vrede (1966) en In het

voorbijgaan (1968). Na zijn conflict met de rooms-katholieke overheden, o.a. over het celibaat, zijn ontslag uit de Orde der Jezuïeten, zijn huwelijk en de uittocht van zijn Ekklesia uit de kapel van het Ignatiuscollege in Amsterdam naar de protestantse Amstelkerk, in 1970, ging Oosterhuis op zoek naar een nieuw begin en een eigen taal. Daarvan getuigt zijn boek Zien soms even uit 1972. Het bevat een mengeling van bevrijdingstheologische en mystieke teksten, liederen, gebeden, spreuken, verhalen en korte essays. Dat nieuwe begin vond hij in de Bijbel, onder andere in Johannes 1 ("In den beginne was het Woord") en Psalm 139 ("Gij peilt mijn hart"), en in Psalm 14 (tegen de "Niksers en de leeghoofden" van deze wereld). Hij leerde de bijbel steeds meer lezen als een politiek, sceptisch, mystiek boek met meer vragen dan antwoorden, dat in geen enkele dogmatiek kan worden gevangen. De bijbel is voor hem geen uit de hemel gevallen Word Perfect, maar een ‘boek van mensen over mensen’, een mensendagboek.

De Naam

We kunnen God "soms maar even" zien, en wat wij zien is wat wij horen, uit het gehoor (fides ex auditu): zijn Naam. Die speelt een centrale rol in Oosterhuis’ spreken over God. In het begin van het boek Exodus wordt die Naam bij de brandende doornstruik – u weet wel – aan Mozes ‘geopenbaard’ als de onuitsprekelijke vier letters JHWH. Dat wordt in de synagoge nooit uitgesproken, zeker niet als Jahweh of Jehova. Hij is ‘onzegbaar’. Maar tegen het eind van het boek Exodus wordt die Naam aan Mozes uitgelegd als ‘Ik ben die ik ben’, of ‘Ik zal er zijn zoals ik ben’ (Exodus 3, vers 14). Dus als een altijd betrouwbare aanwezigheid. En tegen het eind van het boek Exodus krijgt Mozes zijn God, slechts van achteren, ‘in het voorbijgaan’, te zien, en krijgt hij te horen hoe hij er altijd was, is en zal zijn, namelijk: ‘erbarmend, genadig, lankmoedig, overvloeiend van vriendschap en trouw, vriendschap bewarend tot het duizendste geslacht; wegdragend misdaad, ontrouw, kwaad. Die de schuldige niet voor onschuldig houdt, maar heel goed ziet hoe de misdaad van de vaders voortwoekert in de kinderen, tot in het derde en vierde geslacht’ (Ex 34:5-7).
Dat zijn de antecedenten, de voor- en achternamen van deze God. Die Naam moet steeds opnieuw gezocht en bevraagd worden in de liturgie, opdat ‘god’ niet gaat functioneren als een alibi in ons religieuze systeem. Hij moet steeds opnieuw 'vrijgezongen' worden. Die Naam worde geheiligd, of, met andere woorden van Oosterhuis: ‘uw Naam moet worden gekend en volbracht’ (in Onze vader verborgen).

Taalstilstand

Het is hoogst opmerkelijk dat in de grote handboeken over liturgie weinig of geen aandacht wordt besteed aan de taal van de liturgie en aan de bijbel, dat ‘grote verhaal’ waaraan zij haar bestaan te danken heeft. De aandacht gaat vooral uit naar de vorm, de verschillende orden van dienst met hun rubrieken. Dat is allemaal ‘eerste taal’. Maar levende liturgie bestaat bij de gratie van de actieve overlevering van het levende woord. Tweede taal. Liturgie moet zijn als een reageerbuis waarin de overgeleverde woorden worden vermengd met de onze: traditie met ervaring. En als het goed is, ontstaat er spanning en gaat het bruisen. ‘Tweede taal’.
Liturgie is traditie-in-uitvoering. Traditie kan alleen openbarend zijn als zij spreekt ‘uit eigen ervaring’, als zij onze ervaringen aan het licht brengt, verlicht en ook kritisch doorlicht. Zo wordt de traditie door onze ervaring beproefd, vernieuwd en verlevendigd. En dat is wat Huub Oosterhuis als dichter zag als zijn levensopdracht, ja als zijn roeping.

Kees Kok

5. Klein verhaal

Oma wil je deze rok inkorten?
Ze houdt een lange, witte, kanten rok voor zich. Hij is veel te lang. Ze kocht hem op een zuiders marktje op vakantie…
Het is september en wellicht wil ze het zalige, zonnige zijn van die dagen rekken.
Ik kan haar overtuigen te wachten met inkorten tot na de winter en dan zal ik zeker enkele kanten ruches afnemen, maar wie weet: misschien krijgt ze een groeispurt… Ze is veertien!
In maart staat ze weer voor me met haar witte, kanten pakketje: ik ben niet gegroeid, oma!
Ik neem de rok mee naar mijn naaikamer en neem kanten ruches af… Ik druk haar later op het hart deze witte flodderrok niet te dragen op de fiets. Zo'n lichte stof waait zo in je wiel of ketting… En dan wordt die Franse zwier 'perte totale'!
Ze rolt eens met haar ogen en fladdert weg… Ze is vijftien ondertussen.

Diezelfde week stuurt een schoondochter een foto van een nota in de klasagenda van haar middelste zoon. De juf schrijft dat tijdens een wild spelletje op de speelplaats zijn kap van zijn jas werd afgerukt. Ze hoopt dat het te herstellen valt.
Ik kan ook het antwoord van mijn schoondochter meelezen: haar zonen hebben gelukkig een handige oma!
Bij mijn eerstvolgend bezoek komt de jongen me al toegesneld met zijn kapotte winterjas en hij wijst me ook nog op de uitgescheurde zak…
Met geduld en wat handigheid kan ik de jas herstellen!

Wekelijks belanden er kledingstukken op mijn naaitafel: het zijn vaak uitdagende werkjes want, kleren worden in een bepaalde volgorde in elkaar gezet en wie herstelt moet vaak heel veel lostornen om bij het gat of de scheur te komen… En daarna alles weer in elkaar zetten.

Creëren gaat makkelijker dan herstellen… Zoals in het leven!

Misschien herkent de juf van mijn kleinzoon ook mijn hand in de knielappen van de drie broers. Het zijn avontuurlijke kinderen: ze fietsen, voetballen, klimmen, timmeren, vallen… En lopen kleerscheuren op. Ik maak al jaren zelf de knielappen, per dozijn!
De broekspijp moet opengemaakt, het gat stevig gedicht en dan komt de lap erop en gaat de broekspijp weer dicht. Voor het uitzicht en het evenwicht zet ik ook een lap op de tweede knie, die meestal intact bleef…
Met de vervanging van een kapotte rits in een winterjas ben ik ook uren zoet…

De naaimicrobe kreeg ik van mijn schoonfamilie en als jonge huismoeder volgde ik ooit naailessen. Jarenlang maakte ik de meeste nieuwe kleren voor het hele gezin. Ik vond dat leuk en creatief werk: uit een lap stof een uniek stuk maken!
Er kwamen en komen ook een reeks verkleedkleren, poppenkleren, gordijnen en vlaggen voor de jeugdbeweging… vanonder de naaimachine.
Ik heb nog een kast vol restjes, accessoires en garens. Daaruit kan ik putten voor verstelwerk
Mijn man is zijn hele leven ook al een 'Handige Harry' en zette kinderen en schoonkinderen op weg om te klussen en te herstellen.

Ik ben blij dat mijn kinderen en kleinkinderen hun spullen laten herstellen en zo kiezen voor meer duurzaamheid.

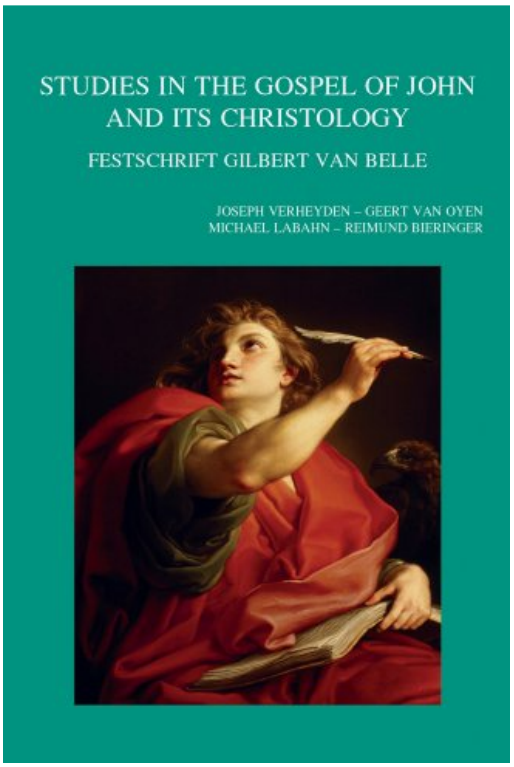
Babygerief, kinderkleren, fietsen… er wordt ook veel doorgegeven in de familie en vriendenkring of tweedehands gekocht!
Een dochter houdt met haar collega's ruilbeurs: waar de ene op uitgekeken is valt in de smaak van iemand anders… Haar dochter mag van haar eerste zakgeld een cadeautje kopen voor haar jarige zusje. Ze trekt met een vriendin naar de Kringwinkel en na een middag kijken, keuren en kiezen komen ze thuis met een leuk geschenkje én een paar oorbellen voor haarzelf… ze is twaalf! Er is zelfs nog een spaarcent over!

Mijn telefoon zit vol 'merci-tjes', voor het plooien van de was en voor het verstelwerk.
Ik doe het met plezier, zeg ik. En alles wat door mijn handen gaat, gaat ook door mijn hoofd!
En door mijn hart, denk ik er stilletjes bij!

Greta

6. De joden in het vierde evangelie

We ontvingen van Roger Deberdt, bij het artikel in vorig nummer "De oorlog in Gaza en het christelijk anti-judaïsme", deze kleine, maar toch bijzondere aanvulling.
In verband met de anti-Joodse woorden in het Johannesevangelie hield Gilbert Van Belle, in de Didachè-studiedagen van 2013 een referaat dat me steeds is bijgebleven. Volgens Van Belle moet de perikoop Joh 8,31-59 afgewogen worden tegenover de meest positieve uitspraak over de Joden, waarbij de verdedigers van het antisemitisme zich ongemakkelijk voelen en die we lezen in Joh 4,22: 'de redding komt immers uit de Joden' – uitspraak van Jezus tegen de Samaritaanse vrouw.
Van Belle hield reeds in 2000, tijdens het internationale congres over 'Anti-Judaism and the Fourth Gospel' aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven een uitvoerige analyse bij de aantekening Joh 4,22 …
Ik heb de indruk dat Joh 4,22 in bepaalde studies, nog al eens genegeerd wordt: De tekst hieronder heb ik overgenomen uit het verslagboek Didaché-studiedagen Bijbel 2013: 'Ongemakkelijke woorden van Jezus'. Referaat van Gilbert Van Belle: Anti-Joodse Jezuswoorden' blz. 146-147

'Na Auschwitz hebben nieuwtestamentici er terecht op gewezen dat 4,22b in context van de Joods-christelijke dialoog zeer dikwijls werd genegeerd. Ik heb in mijn bijdrage toen proberen aan te tonen dat deze positieve uitspraak over de Joden geen latere glosse is, maar oorspronkelijk johanneïsch is. De positieve waardering van de Joden in dit vers is in overeenstemming met de progressieve christologische openbaring van Jezus in hoofdstuk 4 dat eindigt in de confessie van de Samaritanen dat deze 'onbekende' Jood (4,9) 'redder van de wereld' is (4,42) C.R. Koester heeft er immers terecht op gewezen dat de titel "de redder van de wereld" alle voorgaande uitdrukkingen van Jezus' identiteit omvat en overstijgt. Door Jezus "redder" te noemen erkennen de Samaritanen dat "de redding" van de Joden is.

Ik beklemtoonde daarbij ook dat voor de Joods-christelijke dialoog deze opmerking van de evangelist

zeer belangrijk is. Geen enkel nieuwtestamentische passage benadrukt meer de Joodse religie, aldus J.H. Bernard.

Gilbert Van Belle besluit: na de confrontatie van Joh 8,44 met 4,22 heb ik met betrekking tot het anti-Judaîsme de interpretatie van U. Schnelle overgenomen. Uitgaande van de literaire functie die 'de Joden' in het evangelie hebben en van de specifieke inhoud van de uitspraken over Joden, kan men moeilijk van een johanneïsch anti-Judaïsme spreken. De Joden worden niet om hun volksaard of op grond van hun wezen negatief beoordeeld. Dit gebeurt alleen wanneer zij in de macht van het ongeloof verblijven. Voor Johannes is Jezus een Jood (4,9), dus komt het heil van de Joden (4,22) …'

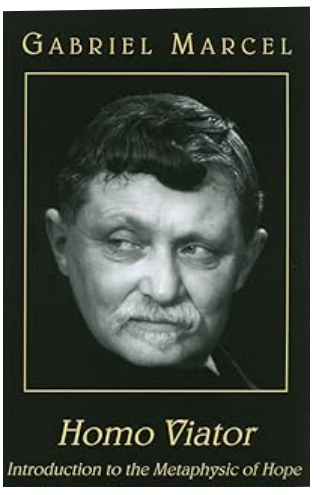
Terloops. De nazi's met hun rassentheorie voelden zich zeer ongemakkelijk met deze positieve uitspraak over de Joden. In sommige streken van Duitsland moesten daarom de kinderen deze zin doorhalen in hun schoolbijbel en mocht hij niet meer herdrukt worden in latere uitgaven. Voor de nazi's kwam immers alle onheil uit de Joden.

Gillbert Van Belle is geboren te Veldegem in 1947 en is sinds december 2013 emeritus hoogleraar NT aan de faculteit Theologie en Religiewetenschappen KU Leuven. Hij publiceerde vooral over het Johannesevangelie.

7. Hoop op vrede. Ook voor Oekraïne.

Getuigt het van vermetelheid of naïviteit om in deze jaren twintig van de 21ste eeuw uit te zien naar een vredevolle aarde? Of is dit uitzien een wezenlijk bestanddeel van onze christelijke hoop?

Een filosofische kijk op hoop
Daarvoor moeten we eerst bekijken wat het begrip 'hoop' betekent. Piet Raes zet ons op weg, aan de hand van het denken van Gabriël Marcel (1).
Als ik hoop heb, hoe sta ik dan in het leven? Welke ervaring drukken we dan uit? Jane Marcweski (1990-2022), zangeres en overleden aan kanker, noemde zichzelf Nichtbirde, nachtvogel. De vogels bezingen de dageraad als het nog donker is. Dit is de ervaring van hoop: vooruitgrijpen op de morgen die er nog niet is. 'It felt so poetic that these birds were singing as if it were morning, and there was no sign of it yet, and that's what I want to embody. I wanted to be one of them singing as if was morning, though I couldn't see it yet.'
'De ziel keert zich immers altijd naar een licht dat zij nog niet ziet, naar een licht dat geboren staat te worden, in de hoop op bevrijding uit de nacht waarin zij nu verkeert.'

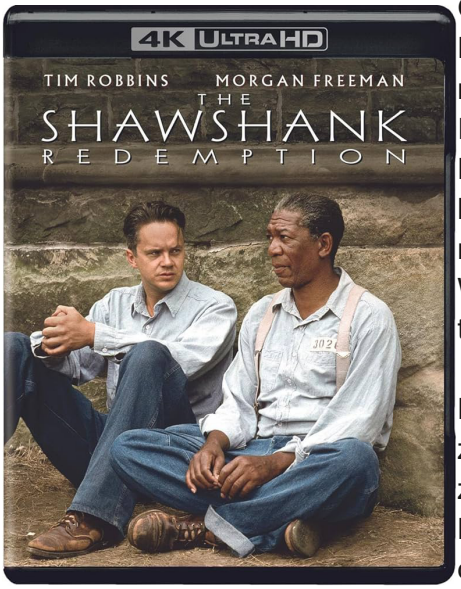

Gabriël Marcel schreef zijn boekje 'Homo viator, Inleiding tot een metafysica van de hoop', in 1942, in de kelder tijdens een bombardement. 'De waarheid is dat er in eigenlijke zin geen hoop kan zijn, tenzij gepaard aan het optreden van de verleiding om te wanhopen. Door de hoop wordt die verleiding overwonnen'. We hebben niet veel nodig om aan de wanhoop toe te geven. Wanhoop is een toestand waarin we geen uitkomst zien. Wie wanhopig is capituleert, aanvaardt en berust. "Het zal toch nooit veranderen. We zijn nergens meer. Ik ben niemand." Wanhoop is het bewustzijn van de gesloten tijd.
Wie wanhopig is heeft twee opties:
- de berusting, we aanvaarden de nederlaag;
- het verzet, we gaan de strijd aan met de moed der wanhoop.
En toch zijn deze militaire metaforen niet geschikt om over hoop te spreken.

Geduld
Stel je een leraar voor die alle geloof in zijn leerling heeft opgegeven. Wat zeg ik hem? “Ik begrijp je. Maar misschien moet je geduld oefenen. Al weet je geenszins hoe dit zal geschieden. Hier en nu geraken we er inderdaad niet uit.”

Een tweede voorbeeld: de parabel van de vijgenboom (Lucas 13, 6-9).
Hij vertelde hun deze gelijkenis: “Iemand had een vijgenboom in zijn wijngaard geplant en ging kijken of de boom vruchten droeg, maar hij vond geen vijgen. Hij zei tegen de wijngaardenier: “Al drie jaar kom ik kijken of die vijgenboom vrucht draagt, maar tevergeefs. Hak hem maar om, want hij put alleen maar de grond uit.” Maar de wijngaardenier zei: “Heer, laat hem ook dit jaar nog met rust, tot ik de grond eromheen heb omgespit en hem mest heb gegeven. Misschien zal hij dan het komende jaar vrucht dragen, en zo niet, dan kunt u hem alsnog omhakken.”

De eigenaar spreekt als de ontgoochelde leraar. De wijngaardenier die hem dagelijks verzorgt, spreek een andere taal. De toekomst van de vijgenboom is hoogst onzeker. Maar de wijngaardenier schiet in actie. (“Laat hem toch gerust” zegt ook mijn vrouw me, m.b.t. mijn zoon.) Hij bewerkt niet de boom, maar de context! Geen berusting en ook geen forceren. Hij geeft tijd aan de boom. Hij doet intussen wat kan om de toekomst te verbeteren. Wetend dat hij de verandering niet zelf kan bewerken.
Als we iemand de tijd gunnen, dan zijn we scheppend bij elkaar. We geven krediet, lening. Ik leen mijn tijd aan jou uit. Die wordt geïnfecteerd met aanvaarding, met geduld. Toch voortdoen. Zich ontspannend inspannen. Zonder te weten waartoe het leidt. Geëngageerd wachten. Net als de nachtvogel. Het ‘toch’ is belangrijk. De schepper trekt het anker van de hoop naar zich toe.

Geëngageerd wachten
Een kaarsje branden garandeert niets. Maar ik word er geëngageerd mee. Hopen is geëngageerd wachten.
In de film ‘The Shawshark Redempion’ krijgt het hoofdpersonage, Red, in wanhoop, volgende zin voorgeschoteld: ‘Remember Red, hope is a good thing, maybe the best of things. And a good thing never dies.’
Wie geeft me tijd als ik zelf een beproeving doormaak? Kan ik mezelf tijd geven? Ten gronde niet. Hoop ontleen ik aan de ander/Ander.

Enkele weken voor haar dood vertelt Jane Marczewski hoe wanhopig ze is. Ze voelt boosheid en ontgoocheling. Ik weiger te geloven, zegt ze, dat dit het leven is. Haar ziekte wordt een worsteling met God. Maar… ‘God is more a giver than a taker. Het doesn’t take away my darkness. He adds light to it.’ God is er niet om de pijn weg te nemen. Hij voegt er wel iets aan toe. De Geest, de Schepper, is er waar Hij altijd al was: zwevend over de leegte.

Hoop op vrede tegen de huidige algemene opinie in
Is dit ook van toepassing op, zeg maar, Palestina of Oekraïne?
Jan De Volder is titularis Cusanus Leerstoel “Religie, Conflict en Vrede” aan de KULeuven (2). Hij stelt vast: “Onze generatie lijkt de hoop op vrede in snel tempo te verliezen. Er zijn sinds kort oorlogen aan de gang, die ook het leven in Europa beroeren en bijna dagelijks de media halen, met name in Oekraïne, en in Gaza-Palestina. Daarnaast zijn er nog tal van andere gewapende conflicten aan de gang, waar we veel minder over vernemen: in Jemen, in Soedan, in Zuid-Soedan, in Oost-Congo, in Myanmar, enz. Vandaag overtreft het aantal oorlogsvluchtelingen en ontheemden voor het eerst het aantal vluchtelingen van tijdens de Tweede Wereldoorlog. Paus Franciscus beschrijft al lang de huidige situatie als een “Derde Wereldoorlog die in brokken wordt uitgevochten”.

Het is perfect mogelijk kritiek uit te oefenen op binnenkerkelijk beleid van de paus en tegelijk inspiratie op te doen bij voor heel wat andere aspecten van zijn spreken en handelen. Meer nog: zijn spreken en handelen inzake oorlog en vrede kunnen we rechtuit revolutionair noemen. Ze staan haaks tegenover de opinie die momenteel hier in het Westen algemeen gangbaar is en als vanzelfsprekend naar voren komt in het overgrote deel van onze media.

De Europese Unie was een project dat op interne vrede is gebouwd en dat al lang met “soft power” getracht heeft vrede en verzoening ook elders in de wereld uit te dragen. Tegenwoordig gooit de E.U. het echter over een andere boeg. Politici en militairen bereiden de bevolking voor op oorlog. Zowat alle partijen willen de defensie-uitgaven vergroten! Sinds het einde van de Koude Oorlog hebben geloof in nucleaire afschrikking en in geweld als middel om conflicten op te lossen opnieuw de bovenhand genomen.

copyright: Vasileios Papageorgiou

De vredespolitiek van paus Franciscus
Weinig wereldleiders weerstaan aan deze sirenenzang. Een eenzame uitzondering is paus Franciscus, die de hoop op vrede en een vreedzame oplossing van de huidige conflicten niet is verloren. Op 8 januari 2024 sprak hij in het Vaticaan het Corps Diplomatique toe (3), bestaande uit 183 landen. Slechts China, Saoedi-Arabië, Noord-Korea en Afghanistan zijn daar niet bij.

De paus riep de belangrijkste aan de gang zijnde conflicten voor de geest en de algemene problemen die vandaag de wereld treffen. Hij herinnerde eraan dat achter het geschetste kader “zich miljoenen personen bevinden waarvan de aangezichten ons grotendeels onbekend zijn en die we dikwijls vergeten.” Hij herhaalde zijn “veroordeling van de terroristische aanval tegen de bevolking van Israël van 7 oktober en van alle vormen van terrorisme en extremisme.” Maar hij onderstreepte eveneens dat “de sterke militaire Israëlische respons in Gaza de dood van tienduizenden Palestijnen met zich mee heeft gebracht, in meerderheid burgers waaronder kinderen en jongeren, en een zeer ernstige humanitaire situatie met ondenkbaar lijden.”

Vandaar zijn aansporing om te komen tot een staakt-het-vuren op alle fronten. En dan heeft de paus het, verder in zijn toespraak, ook over de Syriërs waaronder miljoenen vluchtelingen in Libanon, over Birma (Myanmar) en de Rohingya. Franciscus betreurt het voortduren van “de oorlog op grote schaal gevoerd door de Russische Federatie tegen Oekraïne dat een conflict wordt dat meer en meer wortel schiet, ten koste van miljoenen personen. Het is ontoelaatbaar dat het verdergezet wordt, maar het moet beëindigd worden door onderhandelingen, in het respect voor het internationaal recht.”

Zijn bekommernis strekt zich verder uit over de Zuidelijke Kaukasus, tussen Armenië en Azerbeidzjan.

Hij moedigt de partijen aan “te komen tot de ondertekening van een vredesverdrag om een oplossing te vinden voor de dramatische humanitaire situatie van de bewoners en om de terugkeer van de verplaatste personen naar hun haardstede in alle wettelijkheid en veiligheid te vergemakkelijken.”

De paus spreekt over “de dramatische gebeurtenissen in Soedan”, over Kameroen, de Democratische Republiek Congo en Zuid-Soedan, over de sterke spanningen tussen Venezuela en Guyana, over Peru en Nicaragua. Telkens bepleit hij een respectvolle diplomatieke dialoog voor het welzijn van de katholieken en van het geheel van de bevolking.

De oorlog, een nutteloos bloedbad

“Al deze conflicten spelen zich af in een context waar militaire en burgerlijke doelwitten meer en meer door elkaar lopen. We mogen derhalve niet vergeten dat de zware schendingen van het internationaal humanitair recht oorlogsmisdaden zijn, en dat het niet volstaat ze aan te klagen, maar dat men ze moet voorkomen. Slachtoffers zijn niet alleen ‘collateral dammage’, maar mannen en vrouwen met voor- en familienamen, die hun leven verliezen. Als we elk van hen in de ogen kunnen kijken, bij name aanspreken en zijn of haar persoonlijke geschiedenis oproepen, dan zien we de oorlog zoals ze is: niets anders dan een immense tragedie en ‘een nutteloos bloedbad’ die de waardigheid van elke persoon op aarde aantast.”

De paus nodigt uit om een politiek van ontwapening verder te zetten, en stelt opnieuw voor om eindelijk de honger uit te roeien en een duurzame ontwikkeling van gans de planeet te bevorderen. Hij benadrukt ook nog het immorele van de aanmaak en het bezit van kernwapens en hoopt op een herneming van de onderhandelingen over het Iraanse nucleair programma.

Hij heeft het vervolgens over de oorzaken van de oorlogen en komt zo bij de klimaatcrisis “die een steeds dringender antwoord eist en een volle betrokkenheid van allen en van de ganse internationale gemeenschap.” Hij herinnert er ook aan hoezeer de milieu-, sociale en politieke problemen in de wereld nauw met elkaar verbonden zijn.

Migraties

In het vervolg van zijn toespraak tot het corps diplomatique behandelt paus Franciscus de migraties: “De migraties moeten gereglementeerd worden om de migranten te onthalen, te bevorderen, te begeleiden en te integreren in het respect voor de cultuur, voor de gevoeligheid en voor de veiligheid van de bevolkingen die het onthaal en de integratie op zich nemen. We moeten ook herinneren aan het recht om te kunnen blijven in eigen vaderland en aan de noodzaak die hieruit voortvloeit om de voorwaarden te scheppen opdat dit effectief kan worden uitgevoerd. Geen enkel land kan alleen gelaten worden.”

Ten slotte raakt de paus nog de praktijk van het draagmoederschap en de gendertheorie aan. Hij wijst die beide af. Het is wel dit deel van zijn toespraak dat onze pers heeft gehaald.

Van rechtvaardige oorlog naar rechtvaardige vrede

Hoewel vaak bekritiseerd en als naïef weggezet, staat paus Franciscus, als het aankomt op vredesdenken, in een robuuste christelijke en katholieke traditie (2) . De theorie van de “Rechtvaardige oorlog”, die teruggaat op Augustinus en Thomas van Aquino, was een manier om de oorlog te conditioneren, en dus de oorlogsvoering te verminderen. Sinds “Pacem in Terris” (Johannes XXIII, 1963) en het Tweede Vaticaans Concilie gelooft de katholieke kerk meer en meer dat ook het denken in termen van een “rechtvaardige oorlog” in tijden van massavernietigingswapens die de mensheid bedreigen, voorbijgestreefd is en dat we moeten streven naar “rechtvaardige vrede”. Met Fratelli Tutti (2020) schreef Franciscus een lezenswaardige encycliek die ook dit thema behandelt.

De Volder ontwaart drie niveaus waarop een paus tussenkomt op het geopolitieke toneel:
1) het niveau van de “profetische stem” – die de wereld de grote ethische principes over vrede en rechtvaardigheid voorhoudt;
2) het niveau van de “morele stem” – die wandaden veroordeelt, die aan de kant gaat staan van slachtoffers, ontheemden en vluchtelingen zowel in woord als in daad;
3) het niveau van de diplomatie, van de effectieve vredebrenger, de bruggenbouwer, die in dialoog gaat, partijen probeert bij elkaar te brengen en die in het hart staat van dat grote ideaal van de kerk “om de eenheid van de menselijke familie” te dienen.

Hij doet dit niet alleen aan de hand van concrete casussen, zoals de oorlog in Zuid-Soedan en in Oekraïne, maar ook met voorbeelden van interreligieuze dialoog en sociaal-ecologisch denken. Beide onderstutten ze de het vredesideaal van paus Franciscus.

Zo gaat hij ook de dialoog aan met de islamitische wereld. Op 4 februari 2019 ondertekende Franciscus, samen met groot-imam van Caïro, Ahmed al-Tayyib, het document over de broederschap van alle mensen voor vreedzaam samenleven in de wereld. De principes van mededogen en menselijke solidariteit die in deze tekst zijn verankerd, vormden later ook de inspiratiebron tot de Internationale Dag van de Menselijke Broederschap (4 februari), zoals bij verschillende gelegenheden werd benadrukt door de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, António Guterres.

Oekraïne
Met betrekking tot Oekraïne verklaart de paus zich voorstander van een onderhandelde oplossing (4). Deze oorlog, die duidelijk één agressor en één slachtoffer heeft en die nucleaire grootmachten op de rand van een open conflict heeft gebracht, plaatst Franciscus voor een ernstig moreel en politiek dilemma. Hiervoor bestaan nauwelijks gemakkelijke oplossingen.

1. De diplomatieke kant
Vanaf het begin – 24 februari 2022 – probeerde de paus een bemiddelende rol te spelen. Hij toonde bij wijlen begrip voor bepaalde delen van het Russische discours, bijvoorbeeld toen hij sprak over de confronterende houding van de NAVO “die tegen de grenzen van Rusland stond te blaffen”. Zijn pogingen om met de twee strijdende kampen in gesprek te blijven hebben echter geen succes gehad. Integendeel, zijn pogingen leverden hem kritiek op uit Oekraïne en van Europeanen en Amerikanen. Terwijl hij er bij patriarch Kirill van Moskou op aandringt niet het “misdienaartje van Poetin” te zijn, weigert Franciscus ook duidelijk ”de aalmoezenier van het Westen” te zijn.

2. Aan de kant van de slachtoffers
Keer op keer heeft hij gewezen op de onmenselijke gevolgen en het menselijk leed dat de Russische invasie heeft veroorzaakt. Ook heeft hij Europa opgeroepen om solidair te zijn met allen die het geweld in Oekraïne ontvluchten. Zelf heeft hij humanitaire acties ondernomen om het lijdende volk van Oekraïne te steunen, o.a. via kardinaal Czerny. Desondanks hebben kritische stemmen uit Oekraïne, Polen en andere Europese landen geklaagd dat de paus de Oekraïense zaak niet volledig heeft gesteund. Dit is niet anders dan de Belgische klachten tijdens de Eerste Wereldoorlog: ook toen week de benadering van de Heilige Stoel af van die van de lokale katholieke kerken met hun patriotisme.

3. Naïef pacifisme of vooruitziend realisme?
Vanaf het begin heeft paus Franciscus opgeroepen tot een staakt-het-vuren en de hervatting van onderhandelingen. Hij herhaalt deze oproep regelmatig, ook al staat hij hiermee vrij alleen op het wereldtoneel. Hoewel hij doorgaans zeer kritisch is over wapenleveringen (“een moordenaars business”) moest hij in het geval van Oekraïne toegeven dat wapenleveringen als moreel verdedigbaar worden beoordeeld wanneer de bedoeling louter één is van zelfverdediging. Bovenal vreest hij de escalatie van

de oorlog en de daarmee gepaard gaande nucleaire dreiging. Zijn standpunt kwam hem op scherpe kritiek te staan ook binnen de katholieke kerk. Zo bestempelt de katholieke bisschop van Kiev het als naïef pacifisme.

We verwezen hierboven al naar het Tweede Vaticaans Concilie (Gaudium et Spes) en de encycliek Pacem in terris: “In dit tijdperk dat zich beroemt op zijn atoomkracht, heeft het geen zin meer om te beweren dat oorlog een geschikt instrument is om de schending van het recht te herstellen.” Er is daarnaast de redenering van proportionaliteit, die centraal staat in de theorie van de rechtvaardige oorlog en die vaak over het hoofd wordt gezien. Dat is waarschijnlijk de reden dat paus Benedictus XV in de Eerste Wereldoorlog lang terughoudend was om de Duitse inval in het neutrale België expliciet te veroordelen. Niet omdat hij pro-Duits was, maar omdat hij terecht voorzag dat voortzetting van de oorlog op lange termijn meer schade zou veroorzaken.

Jan De Volder besluit: “In die zin hoef je geen ‘lafaard’ of ‘naïeve pacifist’ te zijn om te pleiten voor een staakt-het-vuren en een terugkeer naar de diplomatie en de onderhandelingstafel. Het is niet uitgesloten dat het standpunt van paus Franciscus niet alleen de meer utopisch-profetische, maar in het licht van Armageddon, ook de meer realistisch-rationele politiek houding is.”

Vraag en antwoord

Na de lezing van Jan De Volder in Brugge mochten vragen gesteld worden. Zo iemand van Evangelie Levensnabij: “Paus Franciscus spreekt zich duidelijk uit tegen oorlog en bewapening. Mogen we hetzelfde verwachten van onze Belgische bisschoppen ten aanzien van onze regering die bij de begroting het aandeel voor defensie wil optrekken tot 2% ?”

Het antwoord was kort: ‘Ja”. De Volder voegde er wel een grapje aan toe: “Al moeten we niet vragen dat ze een universiteitsgebouw gaan bezetten.” Het gelach uit de zaal – met bisschop Lode Aerts – ontkrachtte wel enigszins zijn antwoord.

(Rob)

---

(1) Piet Raes, ‘Het licht bezingen terwijl je in het duister tast, een filosofische kijk op hoop’, op de studie- en bezinningsdag ‘Leven op hoop’, Grootseminarie Brugge, 2 juli 2024

(2) Jan De Volder , ‘Hoop op vrede’, op de studie- en bezinningsdag ‘Leven op hoop’, Grootseminarie Brugge, 2 juli 2024. De Cusanus Leerstoel KU Leuven doet academisch onderzoek naar de geschiedenis en praktijk van de interreligieuze dialoog en voor het maatschappelijk debat over de rol van religie in conflicten in een geglobaliseerde wereld.

(3) De paus tot de diplomaten: de oorlog, tragedie en nutteloos bloedbad, www.vaticannews.va/ 2024-01

(4) Jan De Volder, “Alleen vrede is rechtvaardig.” Denken en handelen van paus Franciscus inzake oorlog en vrede, Collationes 53 (2023), p. 153-169

8. Tegenmacht

“Armoede uitgelegd aan mensen met geld” is een boek van Tim ’s Jongers.
“De kern van mijn betoog is simpel”, schrijft ’s Jongers: “willen we armoede effectief bestrijden, dan zullen we ons niet op mensen in armoede moeten storten maar eerst de blik van mensen met geld op armoede moeten veranderen.” Want die laatsten draaien aan de knoppen van onze samenleving en dat doen ze vanuit hun eigen logica.

De tering naar de nering zetten en een tandje bijsteken. ’S Jongers toont waarom dat niet volstaat om uit de armoede te raken. Dat doet hij met voorbeelden, ook uit zijn eigen leven, met mate. Geen armoedepeepshow. Tim S’ Jongers is een ‘spreidstandburger’. Hij groeide op in armoede, was bijna dertig toen hij naar de universiteit ging in Antwerpen en daarna in Nederland waar hij nu beleidsvoorstellen doet. Arm is hij niet meer. Maar armoede blijft aan je kleven. Hij had niet het gevoel dat hij een sociale ladder beklom, eerder dat hij door een donkere tunnel kroop waarbij hij ook iets van zichzelf verloor. En wie wel over een ladder spreekt moet ook aandacht hebben voor de bodem waarop die staat. Is die stevig, of wankel maar liefdevol of is het een moeras vol slangen? Wat er nodig is naast geld: bodemherstel. Mensen moeten vertrouwen krijgen en zich persoonlijk kunnen ontwikkelen.

Het gebeurt maar zelden: een boek over armoede, dat ervoor pleit om de ervaringskennis van mensen in armoede naar waarde te schatten, haalt de bestsellerslijsten. In een beeldrijke, heldere taal en met veel vaart geeft ’S Jongers zijn inzichten mee.

‘Waar blijft de tegenmacht? Waarom armoede schreeuwt om een opstand’ is de titel van het negende en laatste hoofdstuk. Steeds meer mensen kloppen aan bij de voedselbank, de schuldhulpverlening en andere organisaties die een verlengstuk geworden zijn van het verkeerde overheidsbeleid. ‘Het is pleisters plakken op een armoedig bestaan.’ Om armoede echt te bestrijden en te voorkomen ‘hebben we een massa van constructief woedende burgers nodig.’

Kijken we dus met aandacht naar onze eigen leef- en werkomgeving, speuren we de drempels die leiden tot armoede en uitsluiting op en doen we alles om ze weg te werken.

17 oktober, Werelddag van verzet tegen extreme armoede. De bedoeling van die dag is juist dat constructief woedende burgers met en zonder ervaring van armoede zich verenigen om die tegenmacht vorm te geven.

Isabelle Maes

Het boek van Tim ’S Jongers, ‘Armoede uitgelegd aan menen met geld’ is uitgegeven bij de Correspondent (2024)
https://atd-vierdewereld.be/17-oktober-2024-37ste-werelddag-van-verzet-tegen-extreme-armoede

9. Marcus versus Titus

Dit jaar (2024) staat in het liturgisch leesrooster het evangelie van Marcus centraal. Om het eigen karakter van dat evangelie te begrijpen duiken we even in de politieke situatie van de eerste eeuw van onze tijdrekening.

Een aparte ouverture

Het blijkt reeds bij de aanhef van dat evangelie. Marcus' ouverture is heel apart. Geen boodschap van de engel aan Maria dat ze zwanger zal worden, geen geboorteverhaal in Bethlehem, geen vlucht naar Egypte, geen besnijdenis van de kleine Jezus, geen ontmoeting van Maria met Elisabeth. Al die vertederende verhalen die het kerstgebeuren zoveel warmte geven: we lezen ze enkel bij de evangelisten Matteus en Lucas. Niets daarvan bij Marcus.

To the point

Marcus komt direct ter zake. "Begin van het evangelie van Jezus Christus", met een citaat uit de profeet Jesaja die verwijst naar Johannes de doper, de profeet die de mensen oproept tot bekering. "Bekeert u want het koninkrijk God is nabij" (Mc1,1-4). Vooral de joodse prelaten die zich goed verstonden met de Romeinse bezetter zijn geïrriteerd door zijn optreden. Johannes moet het ook met zijn hoofd bekopen. De sfeer wordt beklemmend voor Jezus, want misschien riskeert hij een gelijkaardige executie.
Marcus schrijft zijn evangelie omstreeks het jaar 70, kort nadat de tempel van Jeruzalem door de Romeinse troepen met de grond is gelijk gemaakt, en de joodse gemeenschap uit elkaar geslagen is. Sinds de tijd dat de Romeinen het land zijn binnengevallen in 63 voor Christus heerst er een gespannen sfeer. Van vreedzame samenleving is geen sprake.

Het 'eu angelion' van Titus

Er zijn de hele tijd conflicten tussen de Romeinse bezetter en de verzetsbewegingen in Israël. Allerlei spanningen, pesterijen over en weer, aanslagen door de zeloten en vechtersbazen proberen het de Romeinse bezetter lastig te maken. Het verzet is dusdanig dat de Romeinen besluiten korte metten te maken met al dat geschuifel en getreiter.
De Romeinse veldheer Titus wordt vanuit Rome gezonden om orde op zaken te stellen. Hij doet het met grote deskundigheid. De joodse gemeenschap wordt uit elkaar geslagen en de tempel in brand gestoken. Titus keert triomfantelijk terug naar Rome. Hij wordt er feestelijk ontvangen want hij brengt goed nieuws: "Judea capta". "We hebben ze te pakken".
Niet alleen is Jeruzalem plat gelegd, Titus heeft ook de schatten van de tempel meegebracht. Hij brengt goed nieuws voor de Romeinen en wordt er om geprezen. Evangelie, "eu angelion," evangelie van Titus in het jaar 70.

Het 'eu angelion' van Marcus

De evangelist Marcus moet het in Rome onder ogen zien. De triomftocht van Titus, de trofeeën die hij uit Jeruzalem heeft meegebracht, het snijdt hem door zijn ziel. De vernedering is immens. Marcus kan het er niet bij laten. Hij zal zijn evangelie schrijven. Een heel ander "goed nieuws". Hij moet vertellen over hetgeen Jezus gezegd en gedaan heeft. Mensen hebben ervaren welke spirituele kracht van hem is uitgegaan, een kracht die hem trok naar arme en gekwetste mensen, naar weduwen en wezen, naar zondaars en tollenaars.

Zijn boodschap heeft geen mensenlevens gekost, hij heeft geen gewapend verzet gepreekt. Ook geen slaafse onderdanigheid. Hij heeft een andere weerbaarheid getoond. Een radicaal alternatief. In de lijn van de profeten voor hem. Zwaarden omsmeden tot ploegscharen en speren tot sikkels. Geen mens zal meer weten wat oorlog is. Jezus werd door de Romeinen geëxecuteerd omdat de joodse leiders hem uit de weg wilden hebben. Maar het is niet gelukt hem voorgoed dood te zwijgen, opgesloten in een graf.

De eenvoudige aanpak van Jezus

Marcus vertelt hoe eenvoudig Jezus' aanpak is geweest. Hij heeft mensen rond zich verzameld, op goed val het uit, om hem te vergezellen als bondgenoten en lotgenoten. "Toen Jezus langs het meer van Galilea liep, zag hij Simon en Andreas, de broer van Simon, die hun netten uitwierpen in het meer; het waren vissers. Kom, volg mij. Ik zal van jullie vissers van mensen maken".(Mc 1,16-20) En zo gaat het voort: hij ziet Jakobus de zoon van Zebedeus, en zijn broer Johannes die hij direct roept. Ook zij laten alles achter. Jezus is niet als "cavalier seul" opgetreden. Hij gelooft in het samen op weg gaan. Zijn bondgenoten worden er op uit gestuurd, niet als gezanten van een politieke droom, ook niet als stichters van een wereldwijde kerk. Het is hun taak de nieuwe levensstijl die ze van Jezus hebben geleerd, voor te stellen als blijde boodschap.

Een nieuwe familie

Marcus vertelt dat Jezus zijn volgelingen de opdracht meegeeft vissers van mensen te worden. Dat wil zeggen dat ze zich als naaste gedragen van mensen die dreigen te verkommeren, die ten ondergaan aan eenzaamheid, die verdrinken in een zee van onverschilligheid. Hij heeft een soort nieuwe familie voor ogen. Daar mag niemand uit de boot vallen. Daar ondersteunen mensen elkaar. Ze dragen zorg.
Het is een levensstijl die de voorbode is van een nieuwe wereld. Na Jezus' dood zijn zijn volgelingen blijven samen komen. Ze weten zich met elkaar verbonden. Het is hen te doen om die nieuwe familie waar niemand gediscrimineerd wordt. Het is een uitdaging die mensen alle eeuwen door heeft gemobiliseerd. Mensen zijn elkaar blijven opzoeken om die nieuwe familie metterdaad gestalte te geven. We zien dat zich hier en daar gemeenschappen hebben gevormd van mensen die metterdaad de getuigen zijn van zijn verrijzenis. Ze zijn de levende getuigen van zijn blijde boodschap die zij verder uitdragen. We zijn nog lang niet toe aan een "kerk" met de betekenis die daar later aan gegeven hebben. Het gaat om lokale gemeenschappen die ieder hun eigen karakter laten blijken omdat ze gestalte krijgen vanuit hun verschillende culturele achtergrond.

Verscheidenheid is een kracht

Misschien vinden we hierin inspiratie voor de situatie waarin de kerk zich vandaag bevindt. De kerk hoeft niet echt een uniform blok te zijn dat gestuurd wordt vanuit het centrale bureau te Rome. Er is van in den beginne verscheidenheid geweest. De evangelisten Matteus en Lucas hebben zich geïnspireerd op het verhaal van Marcus, maar zijn er met grote vrijheid mee aan de slag gegaan. Ze hebben er hun eigen interpretatie aan gegeven. Sterker nog: reeds in de jaren 50 is Paulus er op eigen houtje op uit getrokken om de boodschap van Jezus te brengen naar de wereld van de niet joodse mensen. Hij heeft daartoe geen toelating van Rome gevraagd. Hij heeft zijn eigen overtuiging gevolgd.

Nieuwe vormen van verbondenheid

De geest van de beweging die van Jezus is uit gegaan geeft inderdaad ruimte aan verscheidenheid onder geloofsgemeenschappen. Het helpt ons begrijpen hoe er vandaag gezocht wordt naar een nieuwe vorm van verbondenheid die recht doet aan verscheidenheid. Dat is inderdaad goed nieuws omdat het verbondenheid schept wereldwijd, zonder de eigen aard van die verschillende geloofsgemeenschappen in een dwangbuis op te sluiten.
Marcus vertelt hoe Jezus geen tijd wil verprutsen. Hij stuurt zijn volgelingen meteen op pad.

Hier en nu

Jezus is inderdaad niet als eenzaat opgetreden. Hij heeft medestanders nodig die zijn evangelie uitstralen. Dat kan hier en nu gebeuren. Daar is niet zozeer een kerkinstituut voor nodig, dan wel mensen die de verantwoordelijkheid opnemen om dat evangelie handen en voeten te geven. Om medemensen te redden uit het dodende water en hen helpen een toekomst te bouwen. Daartoe is geen tijd te verliezen. Het rijk Gods gebeurt hier en nu. In bescheidenheid en zonder veel lawaai. Heel anders dan de triomftocht van Titus. Hij onderwierp de joodse gemeenschap te vuur en te zwaard. "Dat mag bij jullie niet het geval zijn" (Mt 20, 25-28)

Ignace D'hert o.p.

10.Christenzijn in Libanon

Libanon staat op het punt betrokken te raken in de oorlog tussen Israël en de Palestijnen. Over de drama's die zich afspelen in Gaza worden we quasi dagelijks geïnformeerd: over de raket die een kinderziekenhuis verwoestte, en over de 38.193 dodelijke slachtoffers tussen oktober 2023 en juli 2024. Dit volgens de cijfers van het Gazaanse ministerie van Volksgezondheid, maar de indirecte dodentol blijkt er ettelijke keren hoger te liggen: gezien het nijpend voedsel- en watertekort, de vernieling van de gezondheidsinfrastructuur en het gebrek aan veilige schuilplaatsen voor de bevolking (1).

Libanon dan, het land ten noorden van Israël. Daar is Hezbollah, gesteund door Syrië, actief in haar strijd tegen Israël. En dus voorspellen Israëlische leiders dat ze indien nodig het land terug naar het stenen tijdperk zullen bombarderen. De Libanese gemeenschappen zijn diep verdeeld: veel christenen kanten zich steeds gewelddadiger tegen Syriërs en tegen Hezbollah. Hezbollah vormt in Libanon een staat in de staat en zal die tot elke prijs verdedigen tegen Israël en de Libanese christenen. Vele christelijke gezinnen hebben machinegeweren aangeschaft. En de Syrische vluchtelingen hebben eveneens wapens opgeslagen voor de komende strijd tegen de Libanese christenen.

De Nederlandse en Duitse ambassades adviseren hun landgenoten om Libanon te verlaten. Tim Brys is master in midden-oostenstudies en actief in vredestichtend werk (2). Hij heeft een collega die opgroeide tijdens de burgeroorlog in Libanon. Diens vader was een Libanees-Zwitserse voorganger in een Protestantse kerk, zijn moeder een Zwitserse immigrante. Ondanks hun buitenlandse paspoorten bleven ze tijdens de oorlog in Libanon, zelfs daar waar regelmatig christenen werden gedood vanwege hun godsdienst. Hun idee was dat, aangezien God zich volgens de Bijbel onder de mensen begaf, in onze miserie deelde en al dienend stierf, zij ook zo zouden handelen met de Libanezen. Hun dienstbaarheid met gevaar voor eigen leven heeft veel betekend voor anderen.

Hun zoon, de collega van Brys, heeft intussen al een doctoraat in Oxford, doceert de islam aan seminaries in binnen- en buitenland en is al decennia actief in interreligieuze dialoog en vredestichtend werk. Als ware erfgenaam van zijn ouderlijk gedachtegoed blijft ook hij thans met zijn gezin in Libanon, hoewel ze een buitenlands paspoort hebben. Ze doen dat om voor een beter Libanon te ijveren, in het geloof dat zelfs na de huidige, ongelooflijke tegenspoed, er weer betere tijden zullen aanbreken.

En zij zijn niet de enigen. Veel Libanezen, dokters, leraren, sociale werkers en anderen blijven onzelfzuchtig achter. Ook zij kennen twijfels en angsten, maar wat zou er zonder hen van Libanon terechtkomen? Hoeveel erger zou het zijn in Gaza zonder gelijkaardige achterblijvers? Hoeveel armer zou de mensheid zijn zonder hun getuigenis?

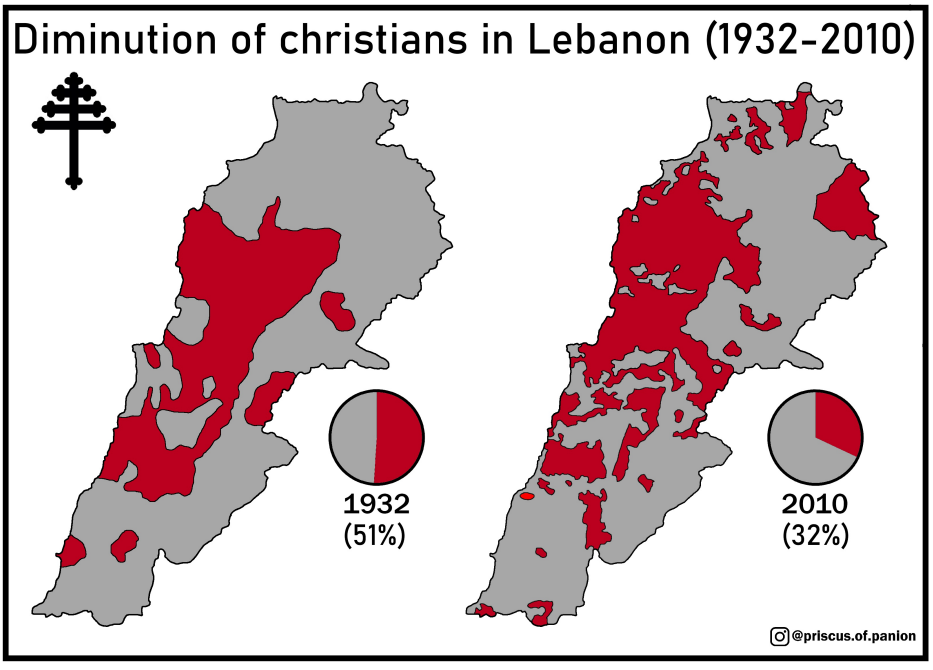
We vernemen hier hoe de Libanese christenen zich op verschillende manieren verhouden tot het conflict. Een groot deel kant zich gewelddadig tegen Syriërs en Hezbollah, bewapent zich en stapt zo mee in de oorlogslogica. Anderen, die daartoe in de mogelijkheid zijn, verlaten het land. Maar er zijn er ook die blijven, die zich als gezondheidswerkers, leerkrachten, sociale werkers en anderen, blijven ten dienste stellen van hun medeburgers. Bij wie past het woord ‘christen’ het best? En wat kunnen wijzelf hieruit leren? Hoe gaan wij om met zich aandienende conflicten?

(Rob, 9 juli 2024)

---

(1) Dries Blontronck, Dodentol mogelijk vijf keer hoger dan ‘officiële’ cijfers, De Standaard, 9 juli 2024, p. 12

(2) Tim Brys, Een lofzang op de achterblijvers, De Standaard, 9 juli 2024, p. 28

11.God – gedachten en mijmeringen

Vrijdag j.l.
kwam god op bezoek
in de kleuterklas
van zuster rudolfien

ze had de oude baas
nog nooit op z'n doordeweeks gezien
zodat ze wel even schrok

maar de kinderen zongen
spontaan
lang zal hij leven

Arcabas – Drievuldigheid

Jacques Janssen uit 'Het raam staat open'

Soms, wanneer mij in een gezelschap van mensen die me niet zo goed kennen, ineens gevraagd wordt wie ik ben en wat ik doe in het leven, waarom ik priester geworden ben en of ik écht geloof dat God bestaat… overvalt het me ineens. Daar gaan we dus nog maar een keer, denk ik dan. Ik mag het weer eens een keer proberen uit te leggen. Dat wat niet uit te leggen is. Dat wat door mijn vingers vloeit als stromend water. Dat wat zo genesteld en verweven zit in mezelf. Dat wat samen met mij langzaam ouder wordt, verandert, rimpels krijgt, verschrompelt soms, bedachtzamer wordt, meer verinnerlijkt. Dat wat toch ook altijd nog of steeds meer verwarrend blijft en mysterieus, en steeds meer schuchter en bedeesd is om naar buiten te komen.

Dat alles waarvan ik niet weet wat het is, en of het wel écht bestaat, en hoe het uit te leggen is. En of ik dat eigenlijk wel kan, die uitleg geven. En of dat er zoveel toe doet…

Neem nu God. Ooit las ik in het seminarie vanzelfsprekend en hardop de gebeden mee met Zijn Naam: God, onze Heer; God, Almachtige Vader; God, Schepper van hemel en aarde… Maar met de tijd is alles een stuk verschoven. De Grote God is kleiner geworden, en de kleine God wat groter. De Hoge God is dichterbij gekomen. God zelf is beeld-lozer geworden, terwijl ik soms in het dagelijks bezig zijn van mensen juist zoveel meer goddelijke beelden zie. De God-van-de-hoge-hemel is niets-zeggender geworden, terwijl ik bij momenten zoveel goddelijke woorden opvang van de mensen om me heen. Hij is leger geworden, terwijl de volheid van het Leven me soms overrompelt. Hij is machtelozer geworden, terwijl er soms in doodgewone mensen zoveel kracht te ervaren is. Hij is zoveel minder hemels, terwijl er zoveel goddelijks op aarde is. Misschien is God niet meer de juiste naam. En Hij al zeker niet. Het goddelijke past beter, het onzegbare, het Leven zelf.

God is gaan-de-weg ook veel meer een werkwoord geworden in plaats van een zelfstandig naamwoord. God brengt in beweging, God verbindt, God brengt stilte of onrust, God lacht, God ruist en bruist, God raakt je aan, God schreeuwt je toe vanuit een ander mens, God vloekt om zoveel onrecht. Uiteindelijk is God het Leven zelf dat telkens weer onstuitbaar doorbreekt. Het Leven dat onder mijn vel zit. Het volle Leven ook waar iedereen recht op heeft – het meest en eerst nog de rechteloze.

Ja, ik weet dat het vaag is. Ik weet dat het verwarrend en mysterieus klinkt. Ik weet dat het alles en niets omvat. Ik weet dat het vol tegenstrijdigheden zit. Ik weet dat je me direct volledig klem kunt zetten in een discussie over zin en onzin van het geloven. Ik weet dat je dit evengoed niet-geloven kunt noemen. Of twijfelen alleszins…

Dus loop ik maar wat rond, en adem meestal onbewust het Leven in. Soms doe ik het ook heel bewust, langzaam en intens. En heel soms ademt het in mij. Het onzegbare.

Het onzegbare.
Dat belt niet.
Dat blijft niet.
Het is er ineens – zomaar onverwacht.
Ga zitten dringen wij aan,
drink iets, maak het je gemakkelijk.
Maar daar is het nog maar pas,
en het gaat al terug weg.
God die even bij ons binnenkomt:
flitsen zijn het,
hooguit momenten
van ontroering en verwondering.
En dààr moeten wij het mee doen.
(ooit onderdeel van de visietekst op de flap van TGL)

Marc Chagall – Mozes en de brandende braamstruik

Dat simpele tekstje waarmee ik indertijd – heel lang geleden – mijn eerste godsdienstles van het jaar altijd begon. Als een schuchtere maar eerlijke geloofsbelijdenis:

Soms voel ik diep van binnen iets van God
ik wou dat ik die dingen op kon schrijven
maar als ´t naar buiten komt is het kapot
die dingen kunnen beter binnen blijven.

Uit Toon Hermans: ‘Fluiten naar de overkant’

Eigenlijk geloven de meeste mensen niet dat God zo dichtbij en midden in het leven is. De meesten denken dat Hij, àls Hij al bestaat, zeker ver weg en buitenaards moet zijn. Dat Hij misschien nog wel eens een zeldzame keer een boodschapper van een engel naar de wereld stuurt of vanuit de verte opbelt om te vragen hoe het met ons gaat… Maar dat Hij hier onder ons voortdurend aan het werk is, op zijn eigen bescheiden ‘incognito-manier’, dat Hij iedere keer voor mosterdzaadje speelt en voor gist-en-spiritus in het deeg, dat Hij mooie parels in onze akkers verbergt of bij momenten rondloopt als een milde zaaier - dat vinden de meeste mensen vreemd en onwaarschijnlijk. En daarom moest Jezus steeds weer gelijkenisjes vertellen, om te laten horen en zien hoe het er in het Rijk Gods aan toegaat. En ook een beetje, denk ik, omdat hij als predikant geregeld verlegen zat met het nog maar eens moeten uitleggen van al die moeilijke dingen…

En dat moeten we zelf ook leren. Als we ergens in een flits iets van een geheim zien opdoemen, moeten we er verhalen over vertellen die daarnaar verwijzen, die onszelf en anderen helpen om de geheimen van het Rijk der hemelen in onze eigen omgeving te zien.

Dit hier bijvoorbeeld, gezien tijdens de huwelijksviering van Carl en Evy – Wingene/Wildenburg 13 juni 2014, en achteraf snel opgeschreven…
Carl en Evy hebben beslist om zelf communie te delen in hun trouwmis. Dat betekent uiteraard dat ik als

voorganger wat terzijde sta, en zo een goeie ‘uitkijkpost’ heb op de lange rij aanwezigen die aanschuiven om de communie te ontvangen uit handen van de trouwers. Ik heb het hele gebaar en de symboliek die achter dit gebaar steekt van te voren voor de aanwezigen geduid: Evy en Carl willen zo goed en zo kwaad als het gaat hun geluk van vandaag en van altijd delen met al wie er nood aan heeft – kom dus maar, hou je hand open, en ze zullen er een gewijde hostie, een stukje communie in leggen. Als teken en tastbaar bewijs van hun engagement in Naam van God die Liefde is en van Jezus van Nazareth, de Zaligmaker…

Chagall
Rabbijn met Torah

Carl deelt de communie uit – Evy houdt het schaaltje vast waarin de hosties liggen. Je moet weten: Evy werkt in een tehuis voor volwassen mentaal en fysisch gehandicapte mensen. Op een bepaald moment schuift in de rij één van haar ‘gasten’ uit het tehuis mee aan, om te communie te komen. Wanneer hij aan de beurt is, wil Carl hem een hostie in de open hand leggen – maar hij weigert die ostentatief, schuift even op en gaat zo vlak voor Evy staan.

Dan vliegt hij haar om de hals en klemt haar dicht tegen zich aan, als om te zeggen: jij hebt je al zo vaak aan mij gegeven, Evy, met jouw ‘vlees en bloed’, jouw hebben en zijn – dit is voor mij het échte tastbare ‘teken van een nieuw en altijddurend verbond’ – méér dan die hostie daar, waar ik niets van begrijp en bijzonder weinig tastbaars aan heb… (allé, dat denk ik er allemaal bij natuurlijk…)
Wees gerust: na die innige en warme omhelzing heeft die gehandicapte man ook nog de communie gekregen – maar dit was duidelijk niet meer dan een simpele ‘bezegeling’ van het eerdere gebaar dat veel levens- échter was: de ontmoeting en de communie tussen Evy en haar ‘gast’…

Zelden heb ik een méér overtuigde en meer ‘heilige’ communie gezien als die keer, daar in die trouwmis! Een écht sacrament, een wondermooi ‘gelijkenisje van ‘Het Rijk Gods…’

(ik putte voor deze gedachten en mijmeringen nogal wat uit een column van ANN VERSCUREN in TGL jg. 66 nr. 4 – juli/augustus 2010)

12. Klimaatontwrichting und kein Ende

Wie nu nog de klimaatverandering loochent moet ziende blind zijn. Wat zich momenteel overal op deze aarde afspeelt is precies wat wetenschappers voorspeld hebben. En Europa warmt nog sneller op dan de rest van de wereld. In september 2024 luidt het zo: “Een warme Middellandse en Zwarte Zee leverden de waterdamp die in Centraal-Europa tot ongekende neerslag en overstromingen leidde. Er is enige gelijkenis met de ‘waterbom’ die in juli 2021 de Belgische Vesdervallei trof. Ook die depressie zat dagenlang muurvast.”

WWA-lid Joyce Kimutai, onderzoeker aan het Imperial College in Londen, liet weinig twijfel bestaan: “De catastrofale regenval die Centraal-Europa getroffen heeft, is precies wat wetenschappers verwachten dat de klimaatverandering teweeg zal brengen. We liggen op koers om vóór 2100 een opwarming van meer dan 2,5 graden te ervaren. We moeten ons dringend aanpassen aan de gevolgen van dat extreme weer.”

Aanpassen dus: we zullen niet anders kunnen. En dus gaan we de dijken aan onze kust ophogen. Airco installeren in onze huizen. Bijkomende waterbekkens graven. Op vakantie gaan naar Scandinavië in plaats van naar Griekenland. En ga zo maar door. En natuurlijk gaan we in de landen van het Zuiden slachtoffers van de klimaatverandering verder de woestijn laten insturen of ze daarginds in vluchtelingenkampen onderbrengen. Of niet soms?

Zou het dan toch niet efficiënter, goedkoper en vooral menselijker zijn om de oorzaken van de klimaatontwrichting aan te pakken? En die zijn nu voldoende gekend:
- Bij het verbranden van steenkool, olie en gas komen koolstofdioxide en distikstofoxide vrij.
- Houtkap (ontbossing). Bomen helpen bij het regelen van het klimaat door CO2 uit de atmosfeer te absorberen. Dus als bossen worden gekapt, gaat dat effect verloren en komt de koolstof in de bomen

vrij in de atmosfeer, waardoor het broeikaseffect wordt versterkt.
- Steeds meer veeteelt. Koeien en schapen produceren grote hoeveelheden methaan wanneer zij hun voedsel verteren.
- Meststoffen met stikstof dragen bij tot de uitstoot van distikstofoxide.
- Gefluoreerde broeikasgassen komen vrij uit apparatuur en producten waarin deze gassen worden gebruikt. Die uitstoot draagt sterk bij tot de opwarming, wel 23.000 keer meer dan CO2.

Maatregelen die klimaatontwrichting tegengaan moeten grotendeels op politiek vlak getroffen worden. Het valt evenwel op: bij de verkiezingen dit jaar, hier en in het buitenland, is er nauwelijks sprake van dergelijke maatregelen. Integendeel, ze vielen bij de meeste – om niet te zeggen alle – partijen met geen vergrootglas te bespeuren. Sommigen willen ze zelfs terugschroeven. Gelukkig is er nog de Europese regelgeving, maar ook die staat momenteel onder druk. Wie waagt het die te verdedigen en te verstrengen?

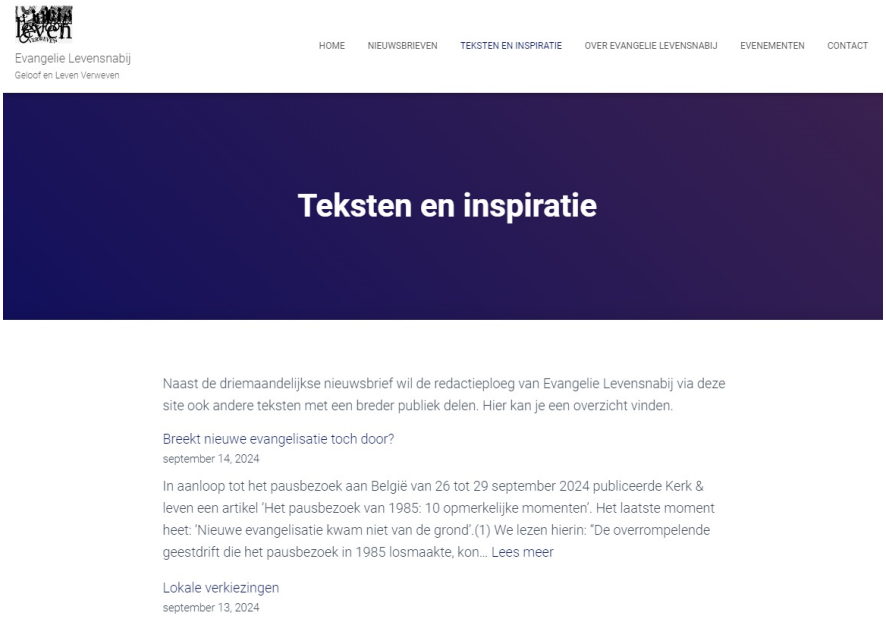
Christenen zijn altijd sterker geweest in het verzorgen van de slachtoffers dan in het bestrijden van de oorzaken. Het was Helder Camara die zei: 'Als ik de armen brood geef, dan noemen ze me een heilige. Als ik vraag waarom de armen geen eten hebben, dan noemen ze me een communist.'

Alleen… als we deze oorzaken echt aanpakken, dan zullen we een stuk van ons comfort en luxe moeten prijsgeven. Maar precies daarin kan het evangelie een stimulans en motivatie bieden. Zoek liever eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden (Matteüs 6, 33).

Evangelielevensnabij vind je ook online …

Wil je regelmatig nieuwe artikels ontvangen vanuit de redactie van ons tijdschrift? Schrijf je dan in voor regelmatige digitale updates op onze website. www.evangelielevensnabij.be

Ook de voorbije nieuwsbrieven en artikels kan je er makkelijk digitaal raadplegen.

13. Rustpunt

Franciscaanse zegenbede

Moge God ons zegenen met onrust
bij gemakkelijke antwoorden,
halve waarheden en oppervlakkige relaties,
zodat er diepgang vanuit ons hart moge leven.

Moge God ons zegenen met boosheid
over onrechtvaardigheid,
onderdrukking en uitbuiting van mensen,
zodat we werken voor rechtvaardigheid,
vrijheid en vrede.

Moge God ons zegenen met tranen
die we plengen voor hen die lijden
door pijn, verwerping, honger en oorlog,
zodat we onze handen zullen uitstrekken
tot troost.

En moge God ons zegenen met zoveel dwaasheid
dat we geloven
een verschil te maken in de wereld,
zodat we kunnen doen waarvan anderen zeggen
dat het onmogelijk is.

Ruth Fox

COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Debosscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: Pierre Collet, Roger Deberdt, Geert Dedecker, Ignace D'hert, Kees Kok
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan lieven.debosscher@gmail.com

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.